

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΥΠΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἐρηνισθεῖσα καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Φιλεκ. Συλλόγῳ «Ὁμηροῦ»

ὑπὸ Α. Κουρνιακτῆ, τῇ 22 Ἀπριλίου 1873,

(Συνέχεια)

Ἄς λάβωμεν καὶ ἕτερον παράδειγμα τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐσκέφθητε ποτὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθρώπων οἵτινες εἰργάσθησαν εἰς ἓν ἐκ τῶν βιβλίων ἅτινα ἀναγινώσκετε; Ἐν πρώτοις ὑπάρχει ὁ χαρτοποιὸς ὅστις κατασκευάζει τὸν χάρτην, ἀκολουθῶς ὁ χαρτοπώλης ὁ παραδίδων αὐτὸν εἰς τὸν τυπογράφον, μετὰ τὸν τυπογράφον ὁ βιβλιορράφος, ἀκολουθῶς ὁ βιβλιοδέτης καὶ τέλος, ὁ χρυσοτῆς ὅστις ἐπιγράφει εἰς τὰ νῶτα τοῦ βιβλίου τὸν τίτλον τοῦ συγγράμματος.

Εἰς ὅλα τὰ ἀγροτικὰ ἢ βιομηχανικὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ πράγματα παρέρχονται καὶ ἐνεργοῦσι πρὸς ἀλλήλα ὥς νὰ ἡμεθα προηγουμένως συνεννοημένοι· τὰ δὲ ἡμερομίσθια διανέμονται ἐξ ἴσου μεταξὺ ὅλων ἐκείνων οἵτινες συνέτρεξαν εἰς τὴν ἐργασίαν.

Τὰ ἴδια εὐχάριστα ἀποτελέσματα δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ὡς πρὸς τὰς μηχανάς. Ἐνταῦθα δεόν νὰ πολεμήσωμεν τὰς προλήψεις ἐκείνων οἵτινες ἰσχυρίζονται ὅτι αἱ μηχαναὶ ἀφαιροῦν ἢ ἐλαττώνουν τὴν ἐργασίαν. Δὲν ἄρνούμαι, κύριοι, ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν βιομηχανικὴν ματάπλασιν στιγμαί τινες κρίσιμοι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἐργασία μένει στάσιμος ἕνεκεν τῶν νέων ἐφευρέσεων ἐν τῷ βιομηχανικῷ κόσμῳ. Καὶ διὰ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον αἱ μηχαναὶ ἀφαιροῦν τὴν ἐργασίαν, λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸ βαμβακουργεῖον καλούμενον Mull-jenny. Ἡ μεγάλη αὕτη μηχανὴ κινουμένη ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ χρησιμεύει νὰ κλώθῃ τὸν βάμβακα. Ὅταν ὁ ἀγγλος βιομήχανος κ. Ῥιχάρδος Arkwright ἐφεύρῃ αὐτήν, πολλοὶ ἔλεγον ὅτι ἡ ἐργασία τῶν χειρῶν θέλει παύσει ὀλοτελῶς. Ὑπολογισθέντος ὁμῶς τοῦ ποσοῦ τοῦ κεκλωσμένου βάμβακος ὑπὸ τῶν μηχανῶν τῆς Ἀγγλίας, ἀπεδείχθη ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά ἐργαζόμενοι ἀδιακόπως ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος δὲν ἤθελον πληρῶσαι τὸ ποσὸν ὅπερ παρέδωκαν εἰς τὸ ἐμπόριον αἱ ῥηθεῖσαι μηχαναὶ εἰς τὸ αὐτὸ διάστημα τοῦ καιροῦ. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι αἱ ἀτμομηχαναὶ οὐ μόνον ἐλαττώνουν τὴν ἐργασίαν ἀλλὰ πολλαπλασιάζουν αὐτὴν ἐκτείνουσιν τὴν κατανάλωσιν. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τοὺς σιδηροδρόμους οἵτινες ἐνῶ εὐκολύνουσι τὴν μεταφορὰν ἐπεκτείνουν συγχρόνως τὰς συγκοινωνίας καὶ συνδέουν τὰ ἔθνη ἀναμεσόντων. Ἀδύνατος σχεδὸν καθίσταται σήμερον ἡ εὐημερία ἐνὸς τόπου ἄνευ σιδηροδρόμων. Οἱ σιδηρόδρομοι εἶναι ἀναγκαῖοι εἰς πάντα τόπον θέλοντα νὰ διατελῇ ἐν ἰσορροπίᾳ πρὸς τὰς προόδους τῶν ἄλλων, ὑπὸ στρατιωτικὴν δὲ ἐποψὴν ἀποβαίνουν ἀναγκαιότατοι. Τί ἤθελε γείνει ἡ Γερμανία ἐν τῷ τελευταίῳ

πολέμῳ ἄνευ σιδηροδρόμων, ὅτε ἡ Γαλλία ἐκινήθη κατ' αὐτῆς; Διὰ τῆς ἐξαιρέτου καταστάσεως τῶν σιδηροδρομικῶν αὐτῆς διακλαδώσεων κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ ἰσχυρὰς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις καὶ ἄρῃ ἐνδοξον νίκην ἣτις ἐδόξασε διὰ παντός τὸ Γερμανικὸν ἔθνος.

Ἐκτός τούτου καὶ ὑπὸ ἄλλην ὑψηλοτέραν ἐποψίν αἱ μηχαναὶ καθίστανται ἀναγκαῖαι εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Πόσον ἡ ἐργασία αὐτοῦ θὰ ἦτον πλέον ἐπίπονος ἐὰν δὲν εἶχε μηχανὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του! Εἰς ποίους κόπους καὶ μόχθους δὲν θὰ ἦτο καταδικασμένος ἐὰν ἐπρόκειτό ν' ἀνασηκώσῃ τὰ βάρη ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὁ ἀτμός μετακινεῖ μετὰ τοσαύτης εὐκολίας καὶ ταχύτητος! Ἀλλὰ τί ἐστὶ μία μηχανή; Ὑπάρχουν, κύριοι, προλήψεις κατὰ τῶν πεπαιδευμένων οἷτινες ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτῶν διαμένοντες καταγίνονται εἰς τὴν ἐφεύρεσιν νέων μηχανῶν καὶ νέων ἐφευρέσεων. Πολλοὶ λέγουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰς οὐδὲν εἶνε ὠφελίμοι καὶ ὅτι ἀνακαλύπτοντες νέα συστήματα αὐξάνουν συγχρόνως τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων. Δυστυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ τοιαύτη σφαλερὰ καὶ προληπτικὴ ἰδέα καὶ οὐδεμία διάκρισις γίνεται ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἷτινες μοχλοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναμορφώσεως τῆς κοινωνίας. Ὅχι μόνον οὐδεμία διάκρισις γίνεται ὑπὲρ τῶν ἱερέων καὶ τῶν διδασκάλων ἀλλὰ πολ- λάκις ἀναγκάζονται οὗτοι νὰ παραβιάζουν τὴν συνείδησίν των καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὰς ἀλλοκότους ὁρέξεις ἀνοήτων τινῶν οἷτινες ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πλούτου διατελοῦντες νομίζουν ὅτι τὰ πάντα ἐπίστανται καὶ περὶ πάντων συζητοῦσι. Ἐντούτοις αἱ ἐπιστήμονες βλέποντες πόσον ἐπίπονον ἦτον εἰς τοὺς ἐργάτας νὰ σφυρηλατῶσιν ἐπὶ τοῦ ἄκμονος μεγάλα τεμάχια σιδήρου διανο- ῆθησαν νὰ ἐφεύρωσι νέας μηχανὰς ὅπως ἀνακουφίσωσι τοὺς μόχθους αὐ- τῶν. Καὶ τῶνόντι, εἰσερχόμενοι εἰς τὰ περισσότερα βαναυσουργεῖα, βλέπομεν μετὰ θαυμασμοῦ μηχανὰς αἷτινες θέτουν εἰς κίνησιν ὑπερμεγέθεις ὄγκους ἀπαλάττουσαι οὕτω τοὺς ἐργάτας τοῦ κόπου καὶ τοῦ κινδύνου. Πλὴν δὲν εἶναι ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου ἣτις μετακινεῖ καὶ ἀνασηκώνει τοὺς ὄγκους τούτους. Ἀρκεῖ εἰς τὸν ἐργάτην νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν σιδηροῦν τινὰ μοχλὸν καὶ πάραυτα ἡ μηχανὴ κινεῖται καὶ ἐργάζεται ἀντ' αὐτοῦ. Πλησίον ὁμως τοῦ ἐργάτου ὅστις κινεῖ τὴν μηχανὴν καὶ ἐφοδιάζει αὐτὴν διὰ τοῦ ἀναγ- καίου ἀνθρακος, βλέπω τὸν ἐπιστήμονα ὅστις, ὅπως δημιουργήσῃ αὐτὴν, ἐξ- ἠντλησε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀγρυπνίαν. Ὁ πεπαιδευ- μένος λοιπὸν εἶνε ἀληθῶς ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐργάτου, ἡ δὲ παρ' αὐτοῦ ἐφευ- ρεθεῖσα μηχανὴ παριστάνει τὴν διάνοιαν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν του.

Μετὰ τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν παραγωγὴν ἔρχεται ἡ ἐμπορικὴ παραγωγὴ. Τὰ ἀντικείμενα δὲν ἔχουσι, κύριοι, τὴν αὐτὴν ἀξίαν παντοῦ. Οὕτω λ. χ. ἐν πορτοκάλιον ἐν Σμύρνῃ πωλεῖται ἀντὶ δέκα λε- πτῶν. Ἐνῶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἀντὶ δραχμῆς. Ἐπι- τρέψατέ μοι ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο νὰ σᾶς διηγηθῶ περιστατικόν τι ὅπερ συνέβη εἰς τὸν ἐν Ῥωσσίᾳ πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας. Ἐπίσημόν τι πρόσωπον τῷ εἶχε συστήσει Μασσαλιώτην τινὰ εὐρισκόμενον ἐν Πετροπόλει χάριν περιοδείας. Γνωρίζετε βεβαίως ὅτι εἰς Μασσαλίαν τὰ σῦκα στοιχίζουσι

πολὺ εὐθηνά, καὶ ὅτι ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν ἀγοράζει τις ὀλόκληρον καλῶ-
θιον. Προσκληθεὶς ὁ ἡμέτερος Μασσαλιώτης εἰς γεῦμα ὑπὸ τοῦ πρέσβεως
καὶ μὴ γνωρίζων τὴν ἀξίαν τῶν σύκων, ἤρχισε νὰ τρώγῃ ἐν πρὸς ἐν ὅλα
τὰ ἐνώπιον αὐτοῦ παρατιθέμενα σῦκα. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὸ ἄτομον τὸ
ὁποῖον τὸν εἶχε συστήσει εἰς τὸν πρεσβευτὴν ἐπορεύθη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον
καὶ τῷ λέγει.

— « Καλὲ τί ἐπραξες χθὲς ἐν τῇ πρεσβείᾳ; Ἐφέρθης διὰ τοῦ μᾶλλον ἀ-
νοιχείου τρόπου. »

— Ἐγὼ ! ἐπραξα ἄτοπόν τι !

— « Βεβαίως, ἔφαγες ὅλην τὴν ἐνώπιόν σου παρατεθεῖσαν πυραμίδα τῶν
σύκων ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐσπαίχιζε 4 φράγκα. »

Ἴδού λοιπὸν ἐν παράδειγμα τῆς ἐμπορικῆς ἀξίας ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς
μεταφορᾶς τῶν ἀντικειμένων. Τὸ ἐμπόριον ὅθεν συνίσταται εἰς τὸ σύνολον
τῶν ἐργασιῶν συναλλαγῶν ἢ διαπραγματεύσεων, ὅσας ἐπὶ σκοπῷ κέρδους
ἐνεργοῦμεν, εἴτε μεταβάλλοντες διὰ τῆς τέχνης εἰς νέα εἶδη τὰ ἀρχικά τῆς
φύσεως προϊόντα, εἴτε πωλοῦντες, ἀνταλλάσσουμεν ἢ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον
μεταφέροντες τὰ προϊόντα τῆς φύσεως ἢ τῆς τέχνης. Προσθέτομεν ὡσαύτως
εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ἀντικειμένων μεριδοπωλοῦντες αὐτά. Ἐνταῦθα θέλω σᾶς
διηγηθῇ καὶ ἕτερον ἀνέκδοτον ἀφορῶν τὴν μεριδοπωλίαν.

Ἡμέραν τινὰ χωρικός τις ἐφραντάσθη νὰ εὐθυμήσῃ ὥς ἐκ τούτου ἐπορεύθη
εἰς ξενοδοχεῖόν τι τῆς κομποπόλεως του. Ἐνῶ ἐξήταζε τὸν κατάλογον τῶν
φαγητῶν παρατηρεῖ καθήμενον ἐπὶ ξύλου ψιττακὸν ὅστις ἐσύριζε καὶ προσ-
επάθει νὰ ἀρθρώσῃ λέξεις τινάς. Ἐρωτᾷ τὸν ξενοδόχον ποία ἡ ἀξία τοῦ
πτηνοῦ τούτου ;

— Εἴκοσι φλωρία.

— Ἀδιάφορον ! ἄς τὸν σουβλίσουν !

Ἄπαντες σπεύδουν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ χωρικοῦ καὶ
μετ' οὐ πολὺ φέρουν ἐντὸς ἀργυροῦ δίσκου τὸ ταλαίπωρον πτηνὸν ἐντελῶς
προπαρεσκευασμένον. Ὁ χωρικός ἀφ' οὗ τὸ παρετήρησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς,
λέγει εἰς τὸν ξενοδόχον.

— « Ἐξαίρετα, φίλε μου, εἶμαι εὐχαριστημένος διὰ τὴν ἐπιμέλειάν σου,
τώρα δός μοι ἐν τεμάχιον δύο γροσίων. » Διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου
ἠθέλησα νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὸν μηχανισμόν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς συναλλα-
γῆς. Ἐξ ἄλλου αἱ μερίδες τὰς ὁποίας λαμβάνομεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον δὲν
εἶνε ἄλλο εἰμὴ ἡ παραγωγὴ ὑπὸ τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς σχῆμα. Ὅσάκις πη-
γαίνομεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον δὲν ἔχομεν οὔτε τὸν σκοπὸν νὰ φάγωμεν ὀλό-
κληρον ὀρνιθοπούλιον, οὔτε νὰ εἴπωμεν ὥς τὸν χωρικὸν τοῦ ψιττακοῦ δός
μοι ἐν τεμάχιον ἀντὶ δύο γροσίων, ἀλλὰ πληρόνομεν τὴν τιμὴν τὴν δια-
λαμβάνει ὁ κατάλογος τοῦ ξενοδόχου. Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι ἡ ἐξό-
δευσις γεννᾷ πραγματικὴν ἀξίαν. Ὁ ξενοδόχος ἀγοράζει χονδρικῶς τὸ ὀρνι-
θοπούλιον τὸ ὁποῖον πωλεῖ ἀκολούθως λιανικῶς. Ἡ πρᾶξις λοιπὸν αὕτη
καλεῖται ἐμπορικὴ παραγωγὴ. Προσθέτομεν ἐπίσης εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ἀν-

τικειμένων μετακομίζοντες αὐτὰ ἀπὸ ἐν μέρος εἰς ἄλλο ἢ θέτοντες αὐτὰ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καταναλωτοῦ.

Ἴδομεν μέχρι τοῦδε, κύριοι, πῶς ὁ πλοῦτος παράγεται ὥς ἴδωμεν τώρα καὶ πῶς ἀνταλλάσσεται. Ὁ πλοῦτος ἀνταλλάσσεται κατὰ τρεῖς τρόπους.

— Ἀμέσως

— Διὰ μέσου τῶν νομισμάτων

— Καὶ διὰ μέσου τῆς πιστώσεως.

Ὁ πρῶτος τρόπος δι' οὗ τὰ χρήσιμα πράγματα ἀνταλλάσσονται συνειθίζεται εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Οἱ ἄγριοι κατοικοῦντες τὰ ἐνδότερα τῆς ἡπείρου ταύτης, ἐπειδὴ φοβοῦνται μήπως ὑποδουλωθῶσιν ὑπὸ τῶν ξένων, ὥς ἐκ τούτου ὁσάκις ἔμπορός τις θέλει νὰ πωλήσῃ εἰς αὐτοὺς ὄπλα, ῥακίον ἢ ἐνδύματα, ἐναποθέτει τὰ ἀντικείμενα ταῦτα εἰς τὴν ὄχθην ἐνὸς ποταμοῦ καὶ ἀποσύρεται. Μόλις ὁ ἄγριος ἐπιστρέφει θέτει πλησίον τῶν ἀντικειμένων τὰ ὅποια θέλει ν' ἀγοράσῃ μικρὸν σωρὸν χρυσῆς κόνεως καὶ ἀποσύρεται εἰς τὴν σειρὰν του. Ἐὰν ὁ ἔμπορος εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του εὔρῃ τὸ ποσὸν τῆς χρυσῆς κόνεως ἱκανόν, τὸ λαμβάνει καὶ ἀναχωρεῖ, ἄλλως τὸ ἀφίνει καὶ λαμβάνει ὀπίσω τὰ ἐμπορεύματά του. Ὁ ἀπλοῦς οὗτος τρόπος τοῦ συναλλάττεσθαι καλεῖται ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων καὶ εἶναι εἰσέτι ἐν χρήσει μεταξὺ τῶν ἀγρίων λαῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Φαντασθῆτε τώρα χωρὶκὸν ὅστις ἔθρεψεν ἓνα βοῦν μὲ σκοπὸν νὰ ὠφελῇ ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει ἀνάγκην ἀρότρου, ἐνδυμάτων διὰ τὴν σύζυγόν του καὶ ὑποδημάτων διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Βεβαίως εἰς τὰς διαφορὰς αὐτοῦ ἀγορὰς δὲν δύναται νὰ προτείνῃ ὥς ἀνταλλαγὴν οὔτε τὸ μῆριον οὔτε τὴν γλῶσσαν οὔτε ἄλλο τι μέρος τοῦ ζώου. Ἀναγκάζεται ὅθεν νὰ εὔρῃ κρεοπώλην τινὰ εἰς τὸν ὅποιον νὰ προσφέρῃ ὀλόκληρον τὸν βοῦν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ λάβῃ τὸ ἀντίτιμον τῆς ἀξίας. Τὰ χρήματα λοιπὸν ἀντιπροσωπεύουν τ' ἀνταλλάξιμα πράγματα διὰ μέσου ἀνεγνωρισμένης καὶ θετικῆς ἀξίας. Ὁ χρυσὸς, τὰ μέταλλα κατήντησαν τὸ γενικὸν νόμισμα, ἐπειδὴ ἔχουν ἐμπορικὴν ἀξίαν βεβαίαν καὶ ἀνεξάρτητον τῶν συμφωνιῶν. Δὲν πληρῶνει τις τὰ πράγματα μόνον διὰ τῶν χρημάτων, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τῶν γραμματίων. Ἡ χρῆσις τῶν γραμματίων, ἡ δημιουργία καὶ ἡ κυκλοφορία αὐτῶν στηρίζονται ἐπὶ τοῦ γενικοῦ γεγονότος τῆς πιστώσεως.

ὑποθέσατε νέον τινὰ ἐπιπλοποιὸν ὅστις νυμφεύεται καὶ λαμβάνει ὥς προῖκα παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ 3,000 δραχμάς. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι ἡ μόνη περιουσία ἣν ἀμφότεροι κατέχουν. Ἐχει ἀνάγκην λοιπὸν ν' ἀγοράσῃ ἐκλεκτὰ ξύλα πρὸς κατασκευὴν ἐπίπλων τῆς ἀξίας 3,000 δραχμῶν. Ἐὰν δώσῃ εἰς πληρωμὴν τὰς 3,000 δραχμάς ὥς κατέχει, δὲν τῷ ἀπομένει τίποτε διὰ νὰ πληρώσῃ τοὺς προμηθευτάς του, ἤγουν τὸ ἐνοίκιόν του, τὰ ἐνδύματά του καὶ τὴν ζωτροφίαν του. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀποτείνεται εἰς ἔμπορόν τινα ὅστις γνωρίζων τὴν τιμιότητά του τῷ χορηγεῖ πίστωσιν 3,000 δραχμῶν δυνάμει γραμματίου πληρωτέου μετὰ ἐν ἔτος.

Ἡ ἀμοιβαία αὕτη ἐμπιστοσύνη τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ἐκ τῆς πιστώσεως
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΙΛ. ΣΤ').

προκύπτοντα εὐεργετήματα ὥφειλον νὰ ἐλκύσωσι μᾶλλον τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Διὰ τῆς πιστώσεως ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιπλοποιὸς ὅστις εἶχε 3,000 δρ. εἰς τὸ βαλάντιόν του, εὐρίσκεται κάτοχος 6,000 δραχμῶν καὶ ὅταν ὁ κρεσπώλης, ὁ ἀρτοποιὸς καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας του τῷ χορηγήσῃ νέαν πίστωσιν, δύναται μὲ τὰς 3,000 δρ. ἃς κατέχει νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ 9,000 δραχμῶν. Ἡ πίστωσις εἶναι λοιπὸν ἡ πολλαπλασiasis τοῦ κεφαλαίου· τὸ δὲ ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο στηρίζεται μᾶλλον εἰς τὴν ἠθικὴν ἢ εἰς τὴν χρηματικὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου. Οὐδεὶς ἐμπιστεύεται βεβαίως εἰς ἄνθρωπον καὶ μὲν πλούσιον ἀλλὰ σπάταλον καὶ ἄσωτον, ἐνῶ ἀπεναντίας ἕκαστος εἶναι διατεθειμένος νὰ κάμῃ πίστωσιν εἰς πτωχὸν πλὴν τίμιον νέον ἢ διαγωγὴ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν παραδειγματική. Τοῦτο προέρχεται, κύριοι, διότι βάσις τῆς πιστώσεως δὲν εἶναι τὰ χρήματα ἀλλὰ προπάντων ἡ προσωπικὴ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ πολιτικὴ οἰκονομία μᾶς διδάσκει ὅτι τόσον τὰ ἄτομα ὅσον καὶ τὰ ἔθνη διὰ νὰ προαχθῶσι πρέπει νὰ ἔχουν ὡς βάσιν εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ συναλλαγὰς τὴν τιμιότητα, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν καλὴν πίστιν. Δυστυχῶς ἡ καλὴ πίστις ἤρξατο ἐνταῦθα ἀπὸ τινος καιροῦ νὰ ἐκλείπῃ, ἡ δὲ χρεωκοπία νὰ λαμβάνῃ μεγάλας διαστάσεις. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἐμπόρων μὴ περιοριζόμενοι εἰς τὰ μικρὰ αὐτῶν κεφάλαια παραδίδονται εἰς ἰδανικὰς καὶ ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις γινόμενοι οὕτω πρόξενοι πολλῶν καὶ μεγάλων δυστυχημάτων. Μόνος ὁ πλοῦτος ὁ ἀποκτώμενος διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς φρονήσεως, τῆς οἰκονομίας, τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ὀλιγαρχείας, εἶναι πλοῦτος ἐντιμος καὶ διαρκής. Μὴ λησμονῶμεν προσέτι ὅτι ὁ πλοῦτος συνεπάγει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὀλιβερά ἀποτελέσματα, δηλαδή τὴν πολυτέλειαν, τὴν σπατάλην, τὴν φιλαργυρίαν, τὸν ἐγωϊσμόν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον χαλάρωσιν καὶ ἀδιαφορίαν. Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὰ ἄτιμα καὶ αἰσχρὰ κέρδη τὰ ὅποια δύνανται νὰ βλάψουν καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ προπάντων τὴν συνείδησιν ἡμῶν, καὶ ἃς μεταχειριζώμεθα τὸν πλοῦτον εἰς ἔργα θεάρεστα καὶ κοινωφελῆ.

Ἀφοῦ ἅπαξ ὁ πλοῦτος ἐδημιουργήθη, ἀνάγκη νὰ καταναλωθῇ. Ἡ λέξις καταναλώσις εἶναι ἀξιοσημείωτος. Λέγομεν κοινῶς περὶ οἰκίας ὅτι ἔγεινε παρανάλωμα τοῦ πυρός· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρουσιάζεται καὶ ὅταν κάμνωμεν χρῆσιν ἀντικειμένου τινός, δηλαδή ὅσάκις καταναλίσκομεν αὐτό. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τρία τινὰ δύνανται νὰ παρουσιασθῶσιν. Ἡ ἔχομεν περισσοτέρας ἀνάγκας παρὰ μέσα ὅπως ἱκανοποιήσωμεν αὐτάς, ἢ ἔχομεν τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ὅπως ἐξοικονομήσωμεν αὐτάς, ἢ ἔχομεν περισσότερα χρήματα παρὰ ἀνάγκας· ὡς ἐκ τούτου τρία κοινωνικὰ φαινόμενα παρουσιάζονται. Ἡ δυστυχία, τουτέστι ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἔχει ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ ἀπαιτοῦσιν. Ὁ ἄνετος βίος, δηλαδή ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὅστις δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀνάγκας τινὰς καὶ ἡ πολυτέλεια, δηλαδή ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ὄχι μόνον κατέχει πᾶν ὅ,τι τῷ εἶναι ἀναγκαῖον, ἀλλ' εὐπορεῖ ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν.

Σημειώσαντες ἐν ὀλίγοις τὰ τρία ταῦτα κοινωνικὰ φαινόμενα ἅτινα ἐκαστοχολοῦσι δικαίως τὴν διάνοιαν ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώ-

πῆς, μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὸ περὶ ἐπιβολῆς τῶν φόρων κεφάλαιον καὶ ἐκθέσωμεν ἐν συντόμῳ τὰς περὶ τούτου κρίσεις ἡμῶν.

Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ἐπιβολὴ τῶν φόρων εἶναι καταθλιπτικὴ καὶ παράνομος, καὶ ὅτι εἴτε ἰδιοκτῆται εἴτε μισθωτοὶ διατελοῦντες, δὲν ὀφείλομεν νὰ πληρώνωμεν εἰς τὴν κυβέρνησιν φόρον ἐπὶ τῶν κτημάτων ἡμῶν. Ἡ ἀξίωσις αὕτη εἶναι ἐν μέρει ὑπερβολικὴ διὰ νὰ μὴν εἴπωμεν ἀδικαιολόγητος. Εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη ἡ ἐπιβολὴ τῶν φόρων δὲν εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς κυβερνήσεως ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον ἐκείνου ὅστις πληρώνει. Ὅταν σκοπεύωμεν νὰ ἐξασκήσωμεν βιομηχανίαν τινὰ ἔχομεν ἀνάγκην κεφαλαίων ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ᾖ ἡ βιομηχανία αὕτη. Ὁ ἐπιθυμῶν ν' ἀνοίξῃ ἀρτοποιεῖον ἔχει ἀνάγκην μαγαζείου, σίτου, κλιβάνου κ.τ.λ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τις ὅποιανδήποτε τέχνην δὲν ἔχει μόνον ἀνάγκην τῶν ἐργαλείων αὐτῆς, ἀπαιτεῖται προπάντων ἐλευθερία, ἀσφάλεια, τάξις, εὐνομία καὶ εἰρήνη. Εἰς τὰ εὐνομούμενα κράτη ὅσας τις σφετερισθῇ τις εἴτε τὸν ἀγρὸν εἴτε τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου, ὑπάρχουν δικαστήρια ἅτινα ἐξελέγχουν τὴν παρανομίαν ταύτην. Ἐὰν ἰσχυρότερος ἐξυβρίσῃ πτωχὸν τινὰ πολίτην, ὁ νόμος θέλει τὸν προστατεύσει, ὁ δὲ πταίστης αὐστηρῶς θὰ τιμωρηθῇ. Τούτου ἐνεκεν ἡ κυβέρνησις ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν καὶ φροντίσῃ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν δημοσίων καταστημάτων, ὑπὲρ τῆς καθαριότητος καὶ φωτισμοῦ τῶν πόλεων, ὑπὲρ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως, ὑπὲρ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ κλήρου, ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν εὐτελές τι ποσὸν ὅπερ καλεῖται ἐγγειος φόρος. Ὁ νομοθέτης ἐπιβάλλων τὸν δασμὸν τοῦτον, σκοπὸν εἶχε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων πρὸς διατήρησιν τοῦ στρατοῦ, εὐκολίαν τῶν σχέσεων καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου. Ἐξ ἄλλου, παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη καθ' ἣν ἡ φορολογία στηριζομένη ἐπὶ σαθρῶν καὶ ἀδίκων βάσεων κατέθλιβε τάξιν τινα πολιτῶν πρὸς ὄφελος εὐνοουμένων τινῶν ἀρχολιπάρων. Σήμερον οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται εἰς τὰ εὐνομούμενα καὶ χριστιανικὰ κράτη ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ ἐπιψηφίσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους. (*) Ὅχι μόνον ἀπαιτεῖται ἡ ἐπιδοκίμασία αὐτῶν, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἐγγυᾶται περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ. Οἱ δὲ πολῖται γινώσκουσιν ἀκριβῶς τὰ ποσὰ ἅτινα ἡ κυβέρνησις δαπανᾷ ὑπὲρ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας, καὶ οὐδὲ ὀβολὸς ἐξέρχεται ἐκ τῶν ταμείων τοῦ κράτους ἄνευ ἀποχρώσεως δικαιολογήσεως.

Ἰδοὺ, Κύριοι, ἐν συντόμῳ αἱ ἀρχαὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας· διαγράψαντες αὐτάς δὲν ἐπράξαμεν ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐκεῖνο ὅπερ ἐπασχολεῖ καθ' ἑκάστην τὴν διάνοιαν ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου, ζῶμεν εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἕκαστος δύναται ἐλευθέρως νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του καὶ εἰς κοινωνίαν ἣτις δὲν προσφέρει τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα μὲ τὰς ἀρχαίας κοινωνίας ὅπου ὑπὸ τὴν μᾶλλον δεσποτικὴν διοίκησιν βλέπει τις μυριάδας

(*) Ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὰ συνταγματικὰ ἐκεῖνα κράτη ἅτινα ἐσκεμμένως ἀνεπτύχθησαν εἰς τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, οὐχὶ δὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἑλ. κοινοβουλίου οἵτινες ἐκφυλίσαντες τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν, κατατρίβουσι τὸν κενὸν των εἰς περιττὰς συζητήσεις κηδόμενοι μόνον τοῦ ἀτομικοῦ αὐτῶν συμφέροντος.

ἀνθρώπων ἐργαζομένων ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτός καὶ μὴ δυναμένων νὰ δρέψωσι τὴν ἀξίαν τῶν κόπων των. Εἰς τὴν Ῥώμην δὲ νόμος ἐδικαίωσεν τὸν κύριον ὅστις ἤθελε κόψει τὰ νεῦρα τῶν ποδῶν τοῦ δυστυχοῦς ἐργάτου ὅποτεν οὗτος δοῦλος διατελῶν ἐξέφραζε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του· καθὼς ἐπίσης ἐδικαιοῦτο ἕκαστος πολίτης νὰ ἐξορύττῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀτυχοῦς δούλου ὅστις ἦτο καταδικασμένος νὰ στρέφῃ ἀντὶ ἵππων τὸν μύλον αὐτοῦ. Ἐὰν σήμερον προτείνωμεν τὰ προβλήματα ταῦτα· ἐὰν αἰσθανώμεθα τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν δύναμιν νὰ συζητῶμεν αὐτὰ, τοῦτο προέρχεται διότι ἡ θέλησις ἡμῶν εἶναι ἀπαραβίαστος, ἡ δὲ διάνοια ἡμῶν λαμβάνει καθεκάστην ἀναλόγως τῆς ἐλευθερίας ἣν κατέχομεν, περισσοτέραν ἀνάπτυξιν καὶ περισσοτέραν κρίσιν. Ἐχομεν τὴν εὐθύνην καθὼς καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ καθήκοντός μας. Δυστυχῶς ὅσάκις πρόκειται περὶ πολιτικῆς οἰκονομίας δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ διεγείρωμεν τὴν περιέργειαν ἡμῶν ὅπως ἱκανοποιήσωμεν τὸ πνεῦμά μας. Ἐγκαταλελειμμένοι εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις συμβαίνει ἐνίοτε νὰ λαμβάνωμεν ψευδῇ πορείαν καὶ ψευδῇ διεύθυνσιν. Μὴ φωτισθέντες δὲ ἀρχούντως ὑπὸ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης καὶ συζητοῦντες συχνὰ πυκνὰ περὶ πολιτεύματος, περὶ φορολογικοῦ συστήματος, περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἢ περὶ ἄλλου τινος πολιτικοῦ ζητήματος, ἐκφράζομεν ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων πλείστας ὅσας ψευδεῖς καὶ σφαλεράς κρίσεις ἐκ τῶν ὁποίων μᾶλλον βλάβη ἢ ὠφέλεια προκύπτει. Καθῆκον λοιπὸν παντός τιμίου πολίτου ὅστις κηδεταὶ τῶν ἀληθινῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος αὐτοῦ εἶναι νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ διάφορα πολιτικά καὶ οἰκονομικά ζητήματα ὅπως ἀκολουθῶς μεταδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν λαόν καὶ φωτίσῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ καταστάσεως. Δὲν ἐκτιμῶμεν ὡσαύτως τὴν εὐτυχίαν ἣν κατέχομεν ζῶντες εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου διέπουν τὰς τύχας τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν ἐνθα ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος θεωροῦνται ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου ἀπολαμβάνοντες τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Χάριν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ αἱ πολιτισμένοι κυβερνήσεις προνοοῦσιν ὑπὲρ τῆς κατωτέρας τάξεως τῶν ἐνδεῶν καὶ χορηγοῦσιν εἰς αὐτάς οὐ μόνον τὴν ὕλικήν ὑποστήριξιν ἀλλὰ καὶ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν διάπλασιν. Σήμερον ἐν Εὐρώπῃ ἡ ἐλαχίστη πόλις, τὸ τελευταῖον πολίχνιον διατηρεῖ φιλανθρωπικὰ καταστήματα διὰ τὰ ἔκθετα καὶ ὀρφανὰ τέκνα, διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐνδεεῖς γέροντας· ἡ δὲ χριστιανικὴ ἀγάπη ἐφεῦρε βοηθήματα καὶ παρηγορίας δι' ὅλας τὰς ταλαιπωρίας καὶ δι' ὅλας τὰς θλίψεις. Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ἐσχηματίσθησαν πανταχοῦ σωφρονιστήρια σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τιμιότητος τοὺς ἀποπλανηθέντας κακούργους. Εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα οἱ κατάδικοι διδάσκονται τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐργόχειρα, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὰς τέχνας, τὴν οἰκονομίαν τὴν τάξιν καὶ προπάντων τὴν καλὴν διαγωγὴν. Ἐπὶ τέλους διὰ τοῦ συστήματος τῶν ἀποταμιευτηρίων καὶ ἄλλων ὠφελίμων καταστημάτων, τὸ μέλλον τῶν ἀπόρων ἐργατῶν ἐξησφα-

λίσθη, καθότι παρακαταθέτοντες οὔτοι εὐτελές τι ποσὸν εἰς τὰς τραπέζας ταύτας, ἐξασφαλίζουν ἐν τακτικὸν εἰσόδημα διὰ τὰ γηρατεῖα αὐτῶν.

Καὶ ἐν τούτοις, κύριοι, μετὰ μεγάλης μου λύπης παρατηρῶ ὅτι ὡς πρὸς τὰ φιланθρωπικὰ ταῦτα καταστήματα τὸ ἡμέτερον ἔθνος καθυστερεῖ εἰσέτι μὴ λαμβάνον τὴν ἀπαιτουμένην πρόνοιαν οὔτε ὑπὲρ τῆς καταστάσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, οὔτε ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς εὐρισκομένων. Τίς ἐξ ἡμῶν ποτὲ ἐφρόντισε νὰ μάθῃ πῶς διάγουν τόσοι δυστυχεῖς ὁμογενεῖς κατασηπόμενοι ἐντὸς τῶν φυλακῶν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης περιθάλψεως καὶ οὐδεμιᾶς παρηγορίας; Τίς ποτὲ ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς παρώτρυνε νὰ ἔχωσιν ὅλην τὴν πεποίθησιν εἰς τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ; Ποῦ τὰ ἡμέτερα ἱεροσπουδαστήρια σκοπὸν ἔχοντα νὰ μορφώσουν ἱεροκέρυκας πρὸς διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως; Ποῦ αἱ ἡμέτεραι ἀγροτικαὶ τράπεζαι; Ποῦ τὰ ἐνεχυροδανειστήρια καὶ τὰ πτωχοκομεῖα; Ποῦ τὰ καταστήματα τῶν κωφαλάλων καὶ τὰ τυφλοκομεῖα διὰ τὰ ὅποια τοσοῦτον σεμνύνεται ἡ Εὐρώπη; Πικρὰ ἡ ἀλήθεια ἀλλ' ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν παρρησίᾳ ὅτι ὡς πρὸς τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἐπικρατεῖ παρ' ἡμῖν μεγίστη εἰσέτι ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία, καὶ ὅτι προκειμένου περὶ κοινωνικῶν ζητημάτων δεικνύομεν εἰς τὰς σκέψεις ἡμῶν μεγίστην ἀταξίαν, ἐπιπολαιότητα, ἀκρισίαν, οἷησιν, πνεῦμα ἄστατον καὶ ὑπεροπτικόν. Λεῖπει εἰς ἡμᾶς ὁ ἱερός ἐκεῖνος δεσμός ὅστις ἀποκαθιστᾷ τὰ ἔθνη ἰσχυρὰ καὶ παντοδύναμα, καθὼς καὶ ἡ λεπτότης ἐκεῖνη ἡ διακρίνουσα τὰς εὐγενεῖς καὶ εὐαισθήτους καρδίας λείπεται πολλὰ ἄλλα τὰ ὅποια παρασιωπῶ σεβόμενος τὴν θέσιν τύτῃν καὶ φοβούμενος μήπως καταχρασθῶ τῆς ὑπομονῆς ἡμῶν. Πάντες ἐπιθυμοῦμεν τὴν ἐξουσίαν ἀλλ' οὐδεὶς ὑποτάσσεται εἰς τὴν θέλησιν καὶ εἰς τὴν διαταγὴν τῶν ἀνωτέρων. Τὰ δὲ αἷτια τῆς ἀνωμάλου τύτῃς καταστάσεως δέον ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν ἡμῶν, εἰς τὴν ἑλλειψιν χαρακτῆρων καὶ εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ὅπερ πάντες ὁμολογοῦμεν ὅτι εἶναι σαθρόν, πλὴν οὐδεὶς λαμβάνει τὸ θάρρος καὶ τὴν πρωτοβουλίαν νὰ βελτιώσῃ αὐτό. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μεταρρυθμισθῇ ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν σύστημα, ἀνάγκη νὰ τύχῃ τῆς δεούσης ὑποστηρίξεως ὅσοι τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν συναισθάνονται καὶ ἐνεργοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀναμορφώσεως καὶ ἀξιοπρεπείας. Καὶ ἄλλοτε τὸ εἶπομεν καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἕως οὗτου δὲν ἐξευγενίσομεν τὸν κληρὸν καὶ δὲν ὑψώσωμεν τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀνήκουσαν περιωπὴν καθαρίζοντες αὐτὴν ἐκ τινων προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, οὐδέποτε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος θέλει ἐνατενίσῃ θαρραλέως εἰς αἰσιώτερον μέλλον. Ὅπως κυβερνήσωμεν ἄλλους ἀνάγκη νὰ τακτοποιήσωμεν πρῶτον τὰ ἡμέτερα πράγματα, ἐμφορούμενοι οὐχὶ ὑπὸ ἰδιωτικοῦ καὶ φατριαστικοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ ὑπὸ φρονημάτων γενικωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων. Ἴδού ἡ ὁδὸς ἣν δέον νὰ τραπῶσιν οἱ κηδόμενοι τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑλ. ἔθνους. Ἄς ἐπιληφθῶμεν τοῦ ἔργου λοιπὸν ἕκαστος κατὰ τὰς ἰδίᾳς αὐτοῦ δυνάμεις μετὰ θάρρους, ἀροσιώσεως καὶ καρτερίας, καὶ μὴ λησμονήσωμεν προπάντων

ὅτι πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων, ἀπαιτεῖται καιρὸς καὶ ἐπιμονή, ἀπαιτεῖται αὐταπάρνησις, ὁμόνοια, ἀδελφικὴ ἀγάπη, ἀπαιτοῦνται θυσίαι καὶ οὐχὶ λόγοι κενοὶ, φθόνος, κολακεία, ἀγυρτεία καὶ σχολαστικότης· ἀπαιτεῖται τέλος, εἰλικρίνεια· τὰ δὲ ἔργα ἡμῶν πρέπει νὰ ᾧσι σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους μας. Ὁ γεωργὸς σπείρει τὸν σπόρον αὐτοῦ· ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ὅταν ἡ γῆ ἀναβλαστήσῃ αὐτόν, δρέπει τὴν ἀπολαυὴν τῶν κόπων του. Ὑπάρχει, κύριοι, ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων ἐπὶ ἐνὸς λόφου μεγαλοπρεπὲς τι δένδρον τοῦ Λιδάνου. Ἡ κέδρος αὕτη προέρχεται ἐκ παραφυάδος ἣν μετέφερε φυσιολόγος ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν διάπλουν ὑπῆρχεν ἑλλειψὶς νεροῦ καὶ φοβούμενος μήπως αὕτη ξηρανθῇ, ὁ φυσιολόγος οὗτος ἐστερεῖτο τοῦ ὕδατός του ὅπως ποτίζη τὸν ἀδύνατον τοῦτον βλαστὸν τὸν ὁποῖον ἀκολούθως ἐφύτευσεν ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ. Ὁ ταπεινὸς οὗτος βλαστὸς ἔγινε μετὰ παρέλευσιν χρόνου τὸ μεγαλοπρεπὲς δένδρον ὅπερ σήμερον διὰ τῶν ὑψικόμων αὐτοῦ κλάδων ἐξέρχει ὑπεράνω πάντων τῶν περικυκλούντων αὐτὸ δένδρων. Οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους σήμερον σὰς ἐξέφρασα εἶναι τὸ μικρὸν καὶ ταπεινὸν τοῦτο δένδρῳ· αἱ δὲ καρδίαι ἡμῶν, ἡ γόνιμος γῆ ἐξ ἧς θέλει βλαστήσῃ ἡ πολύκλαδος καὶ εὐσχιόφυλλος ἐκείνη κέδρος ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θέλουσιν εὐλογεῖ διὰ παντός τοὺς εὐεργετήσαντας αὐτάς.